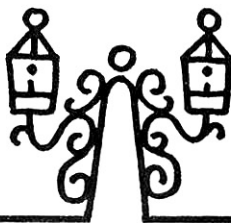

Panu

Vakoilija Oulua maalaamassa

Painovirhe pudotti kuvan pois

Tämä tulipalokuva on tässä siksi, että toimittajan pahin vihamies, hänen... suutensa p:virhepaholainen jälleen kerran oli tekstittänyt kuvan väärin. Tämä öljymaalaus kuvaa Oulun keskustan jaloa 1882, sitä, josta Salon Mikko kuuluu kirjoittaneen "Voi sitä hirmuista paloa, ku kolomattakymmentä taloa tuhkana meni ilmahan..." Kukahan oli Salon Mikko, jonka Kaleva mainitsee muistellessaan 2. 11. 1957 silloin 75 vuoden takaista suurpaloa?

Toinen tulipalorunoilija tiedetään Mikkoa tarkemmin. Hän oli oululainen merikapteeni Lars Lundahl Abrahaminpoika, eikä hänen runonsa ollut suinkaan kirjansa ensimmäinen eikä viimeinen. Lars runoili "på svenska", mutta saan pari riviä suomeksi, kun vilkaisen Oulun Ilmoitus-Sanomien numeroa äskeistä viittä vuotta aikaisemmalta ajalta, 1. 11. 1952. Suomentaja yrittää riimitellä: "1. Tuli alkoi tuholeikin apteekkari Nordforsilla, eikä pelastettu juuri mitään — virkaa kun ei lääkkehillä;... 2. Leisten, muuan oppipoika, mennyt oli kellariin, lyhdyttä tuo pitäin valon, rikkoi lain kuin myös tavan!//Kaatain nurin pensapöntön pariin eetterin ja tärpätin/aikaansaapi tyhmyksissään räjähdyskauhian."

Palon johdosta tietysti myös kärejöötiin, ja Nordfors-parka sai kiittää onneaan, ettei joutunut maksamaan Tarmolle tulipalon kaikkia tuhoja. Tarmo kyllä korvasi useimmille täydestä maalliset menetykset, mutta palossa menee aina sellaista, mitä ei raha korvaa. Myös Lundahlin runosta kärejöötiin, sillä vaikka runoilija ilmoitti viljelevänsä myös huumoria, "med litet humor", eivät kaikki sitä kestäneet. Myös runo herätti katkeruutta ja rikkoi jopa ihmissuhteita. Arkkiveisu ilmestyi

silti kahtena painoksena.

Tämän taulun alkuperäiseksi maalariksi on osoittautunut oululaissyntyinen maanmittari V. E. Laurell. Laurellin maalaus, joka oli lahjoitettu Pohjois-Pohjanmaan Museolle, tuhoutui puu-Ainolan palaessa kesällä 1929. Maalaus oli ollut Pentzinin kontorissa Oulussa. Siellä sen jälkipolvien onneksi oli vuonna 1908 kopioinut Hemmu Kesti, jonka poika Isak Kesti sitten lahjoitti maalauksen museolle.

Sama Laurell oli 1881, siis vuosi ennen suurpaloa, valmistanut väritetyn kivipiirroksen Jac. Wallinin tulipalomaalauksesta vuodelta 1822. Merkillistä ennakointia! Tämä taulu ei ole näyttelyssä, valitettavasti, vaan omalla paikallaan omistajattarensa neiti Birgit Hougbergin (äidin puolelta Oulun Äströmejä) kotona Helsingissä. Wallinin akvarelli ja Gustaf Rambergin samanaikainen tussilaveeraus 1822-vuoden palosta sensiaian ovat Taidemuseon suuressa kuvanäyttelyssä Oulua ja oululaisia.

Näyttelyssä on myös maalaus, jossa esiintyy vuosia sitten turhan päiten purettu Ruiskuhuone, joka oli nykyisen Hailuoto-laivan paikalla. Mutta mikä kumma on tuo torni tuossa kuvassa, kyselivät oululaiset toisiltaan juhlanäyttelyn avajaisissa viikko sitten. "Ruutankuivaustornihan se", tiesi toki yksi ja toinen vanha ja jopa nuorikin sanoa, "ekkö nä muista?" Siitäpä keskustelu sukeusi, mutta kukaan ei ollut varma, paitsi se vanha ja se nuori, jotka väittivät että se oli siinä, kuivaustorni, vielä sotien jälkeen.

En saanut rauhaa, sillä minä en sitä tornia muista kuin kuvista, vaikka pitäisi tietysti muistaa, olenhan "liikennöinyt" siltä pai-

kalta jo ensimmäisen maailmansodan aikana. Minä siis jälleen kerran soittilemaan. Päädyin pitkiin puheisiin vanhan tutun, eläkkeellä olevan palokorpraali Väinö Savolaisen kanssa. Savolainen, jonka muisti tuntuu olevan terävä kuin partaveitsi, tiesi tullessaan Ouluun 1926 (mikäli minä muistan oikein) ja oli varma, että Ruiskuhuoneen kuivaustornia ei silloin enää ollut. Hän oli kulkenut töissä Pikisaaren konepajassa ja palannut siis sadat kerrat kesät talvet kotirantaan, kohti Ruiskuhuonetta. Oulun vakinaisen palvelukseen hän oli tullut 1929, Olanderin aikana. Vakinainen oli saanut nykyisen vanhan paloaseman jo heti 1922, mikä siis hyvin selittää, että ruutankuivaustorni oli sen jälkeen voitu purkaa, 1922—25! Kuka muistaa?

Kiistaa herättänyt maalaus on vuodelta 1920, silloin hyvin nuoren lahjakkaan Saimi Törmäsen käsialaa, taiteilijana sittemmin tunnettu lähinnä Karo(liina) Otavana.

En vielä ehtinyt paljoakaan tutustua näyttelyyn, mutta jotain jo katsottiinkin, mm. vanhimman läsnä olleen kuvataitajan Martti Tarvaisen kanssa hänen herkkää akvarelliaan, joka esittää Hallituskatua vanhoillaan, näkymä ylhäältä alas päin eli asemapäällikön äskettäin tunneliaukon tieltä poistettun talon edestä. Martti kertoi, että hän oli silloin lomalla rintamalla. Oli kaunis kesäyö, niin hän otti telineensä ja värinsä ja asettui maalaamaan puutalojen reunustamaa hiilajaista Hallituskatua.

Eipä aikaakaan, niin siihen tupsahti kaksi äkäisentuntuista poliisia tiukkaamaan, että mitä sitä täällä tehdään. Tarvainen oli sotilaspuvussa, tietysti. Hän kertoi puolestaan kysyneensä, eikö näy, mitä tehdään. No niin, mutta kun... Vähitellen keskusteluaan net olivat molemmin puolin pehmenneet, niin että siitä oli syntynyt vallan sopuisa juttutuokio kesäyössä. Selvisi, että poliisilaitokselle oli hälytetty, että suomalaiseksi sotilaaksi naamioitu häikäilemätön vakoilija piirsi kaikesa rauhassa kuvaa Oulusta...

Humaani poliisi jätti vakoilija Tarvaisen viimeistelemään työtään.

Käykääpä katsomassa!